UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY
TRADITIO ET EXCELLENTIA

FACULTATEA DE
ISTORIE ȘI FILOSOFIE

ȘCOALA DOCTORALĂ DE
Relații Internaționale și
Studii de Securitate

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI DIN CLUJ-NAPOCA FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE ȘCOALA DOCTORALĂ DE RELAȚII INTERNAȚIONALE ȘI STUDII DE SECURITATE

TEZĂ DE DOCTORAT-REZUMAT

CONDUCĂTOR DE DOCTORAT:

Prof.univ.dr.:**Cristian Anton Găzdac**

STUDENT-DOCTORAND:

Trăistaru Constantin Ionuț

CLUJ-NAPOCA

2026

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY
TRADITIO ET EXCELLENTIA

FACULTATEA DE
ISTORIE ȘI FILOSOFIE

ȘCOALA DOCTORALĂ DE
Relații Internaționale și
Studii de Securitate

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI DIN CLUJ-NAPOCA FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE ȘCOALA DOCTORALĂ DE RELAȚII INTERNAȚIONALE ȘI STUDII DE SECURITATE

Încurajări, critici și aprecieri: Evoluția discursului oficialilor europeni la adresa României (2000–2024)

Domeniul de doctorat:

Istorie-rezumat

CONDUCĂTOR DE DOCTORAT:

Prof.univ.dr.:**Cristian Anton Găzdac**

STUDENT-DOCTORAND:

Trăistaru Constantin Ionuț

CLUJ-NAPOCA

2026

CUPRINS

INTRODUCERE: Discursul Uniunii Europene despre România 4

Întrebarea de cercetare, importanța subiectului și încadrarea în domeniul de studiu 8

Abordarea teoretică și metodologia de studiu 10

Structura și conținutul tezei 13

CAPITOLUL 1: Uniunea Europeană, etapele de extindere și statele membre 16

Crearea și evoluția UE 16

Tratatul de la Roma 23

Tratatele Uniunii Europene: Maastricht, Amsterdam, Nisa și Lisabona 26

Etapele de extindere și statele membre 33

CAPITOLUL 2: Relația dintre Uniunea Europeană și statele membre: Repere cronologice 44

Introducere 44

Europenizarea: Caracteristici și evoluție istorică 46

Condiționalitatea preaderare și lipsa mecanismelor postaderare 52

Exemplul României 56

Concluzii 61

CAPITOLUL 3: Relația dintre UE și România: O perspectivă cronologică 63

Introducere 63

România și UE în anii '90 65

Atracția față de Moscova 65

Primii pași în direcția UE 70

Schimbarea priorităților externe către Vest în 1996 73

Pașii făcuți de UE către Est 77

România și UE în anii 2000 80

România și UE în anii 2010 84

CAPITOLUL 4: Metodologia cercetării 88

Introducere 88

Studiul de caz 89

Documentele folosite și arhiva online 92

Analiza discursului istoric 95

CAPITOLUL 5: Discursul UE referitor la corupția din România 98

Corupția în România de la domniile fanariote la regimul comunist 98

Corupția în România comunistă 103

Corupția în România postcomunistă 105

Discursurile UE despre corupție în România 108
Președinții Comisiei Europene: Încurajări, critici și evaluări pozitive 112
Președinții Parlamentului European: Atenție limitată 117
Concluzii 118
CAPITOLUL 6: Discursul UE referitor la aspectele economice din România 120
Introducere 120
Principalele teme economice 121
Economia românească în primul deceniu postcomunist 124
Problemele semnalate de UE: Privire de ansamblu 128
Discursul comisarilor europeni: Recomandări concrete, avertismente și finanțare 131
Discursurile președinților Comisiei Europene: Secvențialitate clară 139
Discursurile președinților Parlamentului European: Intervenții izolate 143
Concluzii 144
CAPITOLUL 7: Discursul UE referitor la protecția mediului în România 146
Problemele de mediu în România interbelică 146
Problemele de mediu în timpul regimului comunist 148
Poluare și mediu în perioada postcomunistă 151
Comisarii europeni pentru mediu: Reacții la dezastre de mediu, finanțare și avertizări 155
Discursurile președinților Comisiei Europene și Parlamentului European: Aspecte macro 165
Concluzii 166
CONCLUZII: Principalele rezultate și importanța pentru domeniul de studiu 168
BIBLIOGRAFIE 178
ANEXA 1: Lista discursurilor președinților Comisiei Europene analizate în teză 203
ANEXA 2: Lista discursurilor președinților Parlamentului European analizate în teză 270
ANEXA 3: Lista discursurilor comisarilor pentru Justiție și Afaceri Interne analizate în teză 285
ANEXA 4: Lista discursurilor comisarilor pentru Economie analizate în teză 298
ANEXA 5: Lista discursurilor comisarilor pentru Mediu analizate în teză 350

Rezumat al Tezei de Doctorat

Încurajări, critici și aprecieri: Evoluția discursului oficialilor europeni la adresa României (2000-2024)

1. Tema lucrării și importanța sa

Lucrarea de față abordează o nișă relativ neexplorată în literatura de specialitate dedicată relațiilor dintre Uniunea Europeană (UE) și statele sale membre: evoluția discursurilor oficialilor europeni cu privire la România pe parcursul unui sfert de secol, între 2000 și 2024. Întrebarea de cercetare centrală este formulată astfel: cum au evoluat discursurile oficialilor europeni față de România între 2000 și 2024? Analiza se concentrează asupra a trei domenii tematice (corupția, economia și mediul) selectate în virtutea importanței lor decisive în cadrul negocierilor de aderare și al mecanismelor post-aderare.

Importanța subiectului este justificată pe mai multe planuri. În primul rând, România reprezintă un caz aparte în cadrul extinderii estice a UE: marcată de un regim comunist de tip sultanic sub conducerea lui Nicolae Ceaușescu, România s-a distins față de alte state din regiune care au beneficiat de tranziții negociate. Traiectoria sa postcomunistă cu reforme inegale, vulnerabilități instituționale persistente și oscilații între progres și regres democratic o diferențiază și ridică întrebări fundamentale despre limitele și eficacitatea condiționalității europene ca instrument de transformare politică.

În al doilea rând, deși există numeroase studii care au documentat dificultățile parcursului românesc în procesul de aderare și unele aspecte ale perioadei post-aderare, perspectiva instituțiilor europene a rămas în umbră. Mass-media a preluat selectiv declarațiile oficialilor europeni, adesea în funcție de preferințele editoriale sau în preajma unor evenimente-cheie, fără a oferi o analiză sistematică și diacronică a evoluției retoricii UE față de România.

Nu în ultimul rând, analiza discursurilor europene despre România este relevantă din punct de vedere geopolitic și instituțional. Perioada acoperită include momente-cheie precum negocierile de aderare, aderarea efectivă în 2007 cu clauze de salvgardare, monitorizarea post-aderare prin Mecanismul de Cooperare și Verificare, criza financiară globală, pandemia COVID-19, episoadele de regres democratic din 2012-2013 și 2017-2018, și cele două referendumuri de suspendare a Președintelui țării. Această succesiune de momente oferă un cadru ideal

pentru observarea dinamicii relației dintre UE și un stat membru aflat constant sub lupa instituțiilor supranaționale.

2. Abordarea teoretică

Fundamentul teoretic al lucrării se articulează în jurul a două linii analitice complementare: teoriile interguvernamentaliste și perspectivele neofuncționaliste și ale guvernanței multinivel. Abordările interguvernamentale plasează statele membre și guvernele naționale în centrul procesului de integrare, considerând că instituțiile supranaționale joacă un rol secundar și că statele acționează în primul rând în apărarea propriilor interese politice, economice și sociale. Perspectivele neofuncționaliste și cele ale guvernanței multinivel contestă această viziune, argumentând că interesele naționale coexistă și interacționează cu agenți supranaționali precum Comisia Europeană, Parlamentul European și Curtea de Justiție, fiecare urmărindu-și propria agendă instituțională.

Central pentru cadrul teoretic al tezei este conceptul de europenizare, înțeles ca influență descendentă exercitată de UE asupra structurilor, politicilor și normelor statelor membre. Europenizarea este analizată în relație cu condiționalitatea europeană — mecanismul prin care UE a condiționat beneficiile integrării de îndeplinirea unor standarde de guvernanță — și cu limitele acesteia în faza post-aderare, atunci când instrumentele de presiune externă se diminuează considerabil.

Lucrarea se înscrie în tradiția teoriilor critice ale relațiilor internaționale și studiilor de Securitate punând accent pe cadrul conceptual al securitizării pentru a examina în ce măsură probleme precum corupția, reforma judiciară sau deficitul bugetar au fost transformate din chestiuni tehnice în preocupări existențiale pentru coeziunea proiectului european. Aceasta reflectă o înțelegere extinsă a securității, dincolo de dimensiunea militară tradițională, incluzând dimensiunile politică, economică, societală și de mediu. Din această perspectivă, discursurile UE despre statul de drept, independența justiției sau sustenabilitatea mediului în România se înscriu în logica securității extinse, evidențiind preocuparea Uniunii față de vulnerabilitățile interne care pot submina democrația și stabilitatea în statele membre. Relevanța multidisciplinară a lucrării este subliniată și de ancorarea sa în studiile privind puterea normativă a UE și nivelul de europeanizare, plasând astfel analiza la intersecția relațiilor internaționale, studiilor europene și studiilor de securitate.

3. Metodologia de cercetare

Din punct de vedere metodologic, teza de doctorat adoptă studiul de caz istoric ca strategie principală de cercetare, considerată adecvată pentru descrierea riguroasă și analiza aprofundată a fenomenelor complexe pe o durată îndelungată. Studiul de caz istoric prezintă mai multe avantaje relevante pentru obiectivele acestei cercetări: permite investigarea de profunzime pe aproximativ două decenii și jumătate, facilitează examinarea detaliată a unui proces complex și diacron, valorifică sursele de date existente și generează cunoștințe atât specifice cât și generalizabile. Selecția cazului românesc este motivată prin trei criterii: relevanța sa față de obiectivele cercetării, semnificația sa intrinsecă și densitatea informațiilor disponibile.

Perspectiva adoptată este diacronică, urmărind fenomenele în desfășurarea lor temporală, cu accent pe continuitate, transformare și evoluție graduală. Această perspectivă permite surprinderea schimbărilor de ton, conținut și intensitate ale discursurilor europene față de România în funcție de conjunctura politică internă și internațională. Metoda principală de investigație este analiza de document, un proces sistematic și riguros de examinare și interpretare a documentelor, menit să dezvăluie conținutul, semnificația și perspectivele acestora. Corpusul documentar central îl constituie declarațiile și luările de poziție ale liderilor instituțiilor europene față de România de-a lungul perioadei analizate. Cercetarea se concentrează asupra a trei categorii de oficiali europeni, considerați cei mai relevanți prin prisma pozițiilor ocupate: comisarii de specialitate, președinții Comisiei Europene și președinții Parlamentului European. Alegerea de a se concentra pe Comisie și Parlamentul European este justificată prin faptul că mandatele mai lungi ale oficialilor din aceste instituții asigură continuitate analitică și fac posibilă o analiză cu adevărat diacronică, evitând fragmentarea analitică pe care ar produce-o președinția rotativă semestrială a Consiliului.

4. Principalele rezultate

Rezultatele lucrării sunt structurate pe cele trei domenii tematice investigate (corupția, economia și mediul) și sunt prezentate în capitolele 5, 6 și 7 ale tezei. Introducerea oferă o privire de ansamblu asupra rezultatelor privind corupția, care ilustrează clar logica generală a cercetării. Analiza discursurilor despre corupție identifică trei etape succesive distincte. Prima etapă, între 2000 și 2011, a fost dominată de mesaje de încurajare, în care oficialii europeni îndemnau România să persevereze în reformele angajate și să consolideze progresele

înregistrate. Tonul era preponderent pozitiv și constructiv, reflectând logica condiționalității pre-aderare și a sprijinului acordat unui stat candidat aflat pe traiectoria integrării.

Cea de-a doua etapă, cuprinsă între 2012 și 2019, s-a remarcat printr-o schimbare semnificativă de ton, discursurile devenind considerabil mai critice, semnalând încetiniri sau periclitări ale procesului de reformă, precum și adoptarea unor măsuri care au amenințat statul de drept și principiile democratice fundamentale. Aceasta coincide cu episoadele de regres democratic din România și cu tensiunile din jurul independenței justiției.

Cea de-a treia etapă, 2019-2024, s-a caracterizat prin evaluări preponderent pozitive, recunoscând progresele înregistrate de România, în contextul redresării post-pandemice și al sprijinului financiar european. S-a remarcat și o diminuare a intensității și volumului discursurilor dedicate acestui subiect. Un element notabil este că unele discursuri au stabilit o legătură explicită între ineficiența combaterii corupției și perspectivele de aderare a României la Spațiul Schengen, un instrument de presiune cu miză concretă și tangibilă pentru cetățenii români.

Aceste rezultate sugerează că discursul european față de România a fost dinamic și reactiv la evoluțiile interne, nu static sau formulaic. Lucrarea contribuie astfel la înțelegerea modului în care normele, regulile și valorile europene sunt transmise, negociate și internalizate la nivel național prin intermediul instrumentelor discursive, și oferă o perspectivă originală asupra relației dintre puterea normativă a UE și capacitatea sa de a produce transformări reale în statele membre.